

SME VŠETCI ROVNAKÍ?

Vzdelávacia aktivita k inklúzii detí cudzincov v škole

OTÁZKY, KTORÝMI SA VZDELÁVACIA AKTIVITA ZAOBERÁ

Vzdelávaciu aktivitu môžu využiť učitelia/-ky všetkých vyučovacích predmetov na základnej a na strednej škole. Jednotlivé aktivity sú zamerané na:

- vytvorenie atmosféry dôvery, otvorenosti a rešpektu;
- podporu empatie a rovnosti;
- rešpektovanie všetkých žiakov/-čok bez ohľadu na ich národnosť, etnickú príslušnosť, náboženské vyznanie alebo prostredie, z ktorého pochádzajú;
- prevenciu vytvárania stereotypov, predsudkov, šikanovania a diskriminácie.

VZDELÁVACIE CIELE

- reflektovať vlastné vnímanie demokratickej kultúry v triede;
- pochopiť, prečo je dôležité posilňovať pozitívnu atmosféru celej školy;
- uvedomiť si, v čom spočíva podstata vytvárania stereotypov a predsudkov;
- zvýšiť povedomie v oblasti diskriminácie a šikanovania;
- pozitívne ovplyvňovať realitu, čo bude mať pozitívny dosah tak na školu, ako aj iné sociálne štruktúry.

KOMPETENCIE PRE DEMOKRATICKÚ KULTÚRU

Hodnoty:

- rešpektovať ľudskú dôstojnosť a ľudské práva
- rešpektovať kultúrnu rôznorodosť

Postoje:

- rešpekt
- otvorenosť voči kultúrnej inakosti, odlišným presvedčeniam a postojom

- tolerovať rôznorodosť

Schopnosti:

- empatia
- flexibilita a adaptabilita
- schopnosť riešiť konflikty

Vedomosti a kritické myslenie:

- poznanie a kritické vnímanie sveta: politiky, práva, ľudských práv, rôznych kultúr a vierovyznaní, histórie, médií, ekonomík, životného prostredia, udržateľného rozvoja

ODPORÚČANIA PRE UČITEĽA/-KU

- Učiteľ/-ka by mal/-a zastávať úlohu facilitátora/-ky, ktorý/-á svojich žiakov/-čky usmerňuje a vedie.
- Učiteľ/-ka by mal/-a rozhodnúť, podľa akých kritérií rozdelí žiakov/-čky do skupín tak, aby sa zabezpečila ich aktívna spolupráca.
- Počas celej činnosti je dôležité pozorne sledovať žiakov/-čky.
- Je potrebné vyhradiť dostatok času na záverečnú reflexiu pri každej aktivite.
- Všetky aktivity sú určené na používanie v triede.

ČASOVÝ HARMONOGRAM

Číslo	Názov aktivity	Typ aktivity	Čas
1.	Myslím, že máš rád/-a jazz	Úvodná aktivita	25 min.
2.	So susedmi na dvore	Hlavná aktivita	40 min.
3.	List pre ďalšiu generáciu	Záverečná aktivita – Hodnotenie	35 min.

Aktivita 1

MYSLÍM, ŽE MÁŠ RÁD/-A JAZZ

Typ aktivity: úvodná aktivita

Cieľ: pomôcť spoznať sa navzájom a vytvoriť skupinu

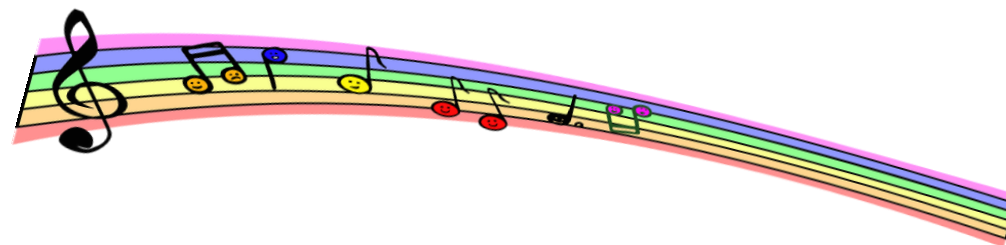
Pomôcky: pero, papier

Praktické informácie: dostatok miesta pre všetkých, aby sa mohli hýbať a sedieť komfortne v kruhu

Čas: aktivita 15 min.; záverečná reflexia 10 min.

Postup:

1. Učiteľ/-ka povie žiakom/-čkam, že sa všetci presťahovali do nového domu a ešte sa nepoznajú. Mali by sa snažiť vytvárať kontakty, aby sa navzájom lepšie spoznali:
 - Každý žiak/-čka v triede by si mal/-a nájsť spolužiaka/-čku, ktorého/-ú nepozná alebo pozná iba trochu a vytvoria dvojice.
 - Bez toho, aby sa rozprávali medzi sebou, žiaci/-čky napíšu 5 viet o tom, čo si myslia, aký je ich spolužiak/-čka.
 - Mali by to byť iba pozitívne názory, napríklad o škole („Myslím si, že máš rád/-a dejepis.“), o stravovacích návykoch („Myslím si, že máš rád/a pizzu.“), o záľubách („Myslím si, že rád/-a počúvaš jazz.“), o rodine („Myslím si, že máš sestru, ktorá je staršia ako ty.“) atď.
2. Učiteľ/-ka požiada žiakov/-čky, aby vytvorili kruh tak, aby všetci sedeli vedľa svojho partnera/-ky z dvojice:
 - Každý predstaví svojho partnera/-ku celej skupine tým, že prečíta svojich päť viet.
 - Následne každý hovorí o sebe a vyjadrí sa, či názory spolužiaka/-čky sú správne alebo nesprávne.
3. **V záverečnej reflexii** učiteľ/-ka prediskutuje s celou skupinou nasledujúce otázky:
 - Ako ste sa cítili, keď vás váš/-a spolužiak/-čka opisoval/-a? Čo ste sa dozvedeli?
 - Ako ste sa cítili počas písania svojho názoru na spolužiaka/-čku? Odhadli ste ho/ju správne?
 - Čo vám dala táto aktivita?

Zdroj: <https://pixabay.com/>

Aktivita 2

SO SUSEDMI NA DVORE

Typ aktivity: hlavná aktivita

Cieľ:

- zvyšovať povedomie žiakov/-čok o psychosociálnej dynamike začlenenia/vylúčenia, spolupráce/rivality a diskriminácie/predsudku v rámci skupiny;
- rozvíjať uvažovanie žiakov/-čok o ich vlastných postojoch, viere a hodnotách;
- pomôcť učiacim sa nadobudnúť nové zručnosti a rozvíjať vedomosti o dôležitých témach týkajúcich sa interkultúrnych kompetencií, ako sú identita, diskriminácia, inakosť, empatia, rozmanitosť, spolupráca a vzájomná závislosť.

Pomôcky: blok samolepiacich štítkov (4 farby)

Praktické informácie: priestranná miestnosť

Čas: aktivita 20 min.; záverečná reflexia 20 min.

Postup:

1. Učiteľ/-ka požiada žiakov/-čky, aby vytvorili kruh a dá im nasledujúce pokyny: *„Začíname. Počas tejto aktivity nesmiete hovoriť. Najprv vás požiadam, aby ste na chvíľu zatvorili oči. Potom ich budete môcť znova otvoriť. Ale stále musíte mlčať. Je veľmi dôležité, aby ste počas tejto aktivity nehovorili. Teraz, prosím, zatvorte oči.“*
2. Učiteľ/-ka potichu nalepí na čelo každého žiaka/-čky malý farebný štítok. Napríklad v skupine 20 osôb môže byť distribúcia farebných štítkov nasledujúca:
 - väčšina = učiteľ/-ka prilepí zelený štítok na čelo 8 žiakov/-čok
 - ďalšia väčšia skupina = učiteľ/-ka prilepí červený štítok na čelo 6 žiakov/-čok
 - jedna menšia skupina = učiteľ prilepí modrý štítok na čelo 3 žiakov/-čok
 - druhá menšinová skupina = učiteľ prilepí žltý štítok na čelo 2 žiakov/-čok
 - 1 žiak/-čka zostáva bez farebného štítku

(Rôzny počet štítkov z každej farby vytvára model sociálnych nerovností. Je pravdepodobné, že žiaci/-čky, ktorí/-é sa dostali k väčšine, veľmi rýchlo nadobudnú „sebavedomie“ a budú mať tendenciu stať sa lídrom počas tejto úlohy.)

Zdroj: <https://pixabay.com/>

3. Učiteľ/-ka dá skupine nasledujúce pokyny: „*Ked' vám poviem – otvorte oči, tak oči otvoríte, ale stále nebudete môcť hovoriť. Vašou úlohou bude vytvoriť skupiny. Teraz môžete otvoriť oči ... a vytvoriť skupiny.*“

(Formulácia otázky je dôležitá. Hoci žiakom/-čkam nie je povedané, aby vytvárali skupiny „podľa farby“, je veľmi pravdepodobné, že sa zoskupia práve podľa farieb, pretože učiteľ/-ka im neposkytol/-la žiadne inštrukcie ani žiadne kritériá pre zoskupovanie. Vzhľadom na to, že ľudia sú zvyknutí klasifikovať veci vo svojom okolí, skupina sa rozdelí na podskupiny podľa farieb – modrí, zelení, žltí, červení a človek bez štítku ostane úplne osamotený a izolovaný.)

4. Zatiaľ čo skupina pracuje, učiteľ/-ka pozoruje správanie a postoje žiakov/-čok a robí si poznámky, ktoré použije pri záverečnej reflexii tejto aktivity. Počas tejto úlohy si žiaci/-čky uvedomujú, že na to, aby ju dokončili, sa musia spoľahnúť jeden na druhého, pretože nikto z nich nevie, akú farbu štítku má na čele. Navzájom na sebe vidia, kto má akú farbu prilepenú na čele, no nemôžu sa medzi sebou dorozumievať. Bude to trvať asi 10 až 15 minút, kým skupina vyrieši túto úlohu. Jej splnenie si vyžaduje vzájomnú dôveru, spoluprácu a kreativitu. Je to veľmi silné cvičenie a záverečná reflexia vždy prináša veľa podnetného materiálu na premýšľanie.

5. Žiaci/-čky môžu zostať na mieste alebo v skupine, kde sa zaradili pri zoskupovaní, ale teraz už môžu hovoriť. **V tejto záverečnej fáze – reflexii** učiteľ/-ka vyzve žiakov/-čky, aby reagovali na nasledujúce otázky:

- „*Ako ste sa cítili, keď ste mali zatvorené oči?*“

(Žiaci/-čky reflektujú svoje skúsenosti: neschopnosť používať jazyk na komunikáciu, neschopnosť vidieť všetko atď. V mnohých prípadoch sa rozvinie diskusia o živote so zdravotným postihnutím a o tom, aké to je ocitnúť sa v takýchto situáciách v reálnom živote. Na niektorých jedincov táto časť aktivity môže pôsobiť hrozivo a veľmi nepríjemne.)

- „*Aká bola vaša prvá reakcia, keď ste otvorili oči?*“

(Diskusia o vlastných pocitoch je dôležitou súčasťou rozvoja osobnosti a učenia sa. V tomto bode sa na povrch dostávajú vnútorné pocity, ako napríklad pocit osamelosti alebo stratenosti. Môžu byť vyjadrené zmiešané pocity alebo to, ako sa cítime, keď si uvedomíme, že nás pozorujú a hodnotia na základe kritérií, ktoré sú pre nás neznáme. Postupne, ako sa učiaci vyjadrujú, učiteľ/-ka môže uviesť pojmy ako identita, diskriminácia alebo pojem inakosti a vnímanie seba prostredníctvom iných.)

- „*Ako sa človek cíti, keď nemôže hovoriť?*“

(Skupina bude pravdepodobne reflektovať paralely so situáciami v reálnom živote. Reflexia väčšinou povedie k diskusii o pocitoch bezmocnosti v situáciách, keď človeku nerozumejú, o jazykových bariérach a neverbálnej komunikácii.)

- „*Ako ste postupovali pri riešení tejto úlohy?*“

(Prostredníctvom diskusie o tom, ako boli pochopené pokyny, žiaci/-čky si postupne uvedomia, aké typy správania zobrazovali v skupine. Je potrebné, aby počas tejto záverečnej reflexie zúčastnení pochopili, že si mohli zvoliť aj alternatívne formy zoskupenia a zároveň, že žiadny pokyn učiteľa/-ky ich nemal viesť k segregácii a vytvoreniu samostatnej skupiny červených, modrých, zelených a žltých: mohli vytvoriť akékoľvek množstvo skupiniek, ktoré by boli zložené zo všetkých dostupných farieb (napríklad „rôznofarebná“ skupina, ktorá by akceptovala „rozdiely“ v rámci svojej skupiny) , alebo sa mohli rozhodnúť, že nikto nebude izolovaný a začlenia tohto osamelého človeka do hociktovej skupiny. Táto otázka je základom procesu učenia sa, ktorý prinúti žiakov/-čky, aby si uvedomili, ako jednoducho si „vytvorili závery“ alebo, aby kriticky analyzovali svoj vlastný sklon k segregácii, reflektovali svoje nevedomé rozhodnutia a pochopili, prečo volili práve tieto stratégie, a nie iné. Skupina potom môže ďalej rozvíjať tému tým, že bude skúmať ďalšie možnosti, ktoré sa mohli prijať; učiteľ/-ka sa môže rozhodnúť uviesť pojmy, ktoré sú kľúčové pre interkultúrne kompetencie (napríklad empatia, diverzita, spolupráca, vzájomná závislosť), a taktiež identifikovať postoje, schopnosti a vedomosti, ktoré vedú k takému správaniu sa, ktoré podporí ľudské práva a sociálnu inklúziu.

- *„Pri porovnávaní so situáciami v reálnom živote, nad čím ste boli nútení zamyslieť sa?“*

(V tomto bode môžu žiaci/-čky začať zovšeobecňovať, čo sa naučili v rôznych kontextoch, a aplikovať to v rozhovoroch a na svoje vlastné skúsenosti. Počas diskusie si skupina často uvedomí, aké sú dôsledky otvoreného i skrytého diskriminačného správania v malých skupinkách alebo sociálnych skupinách, ako aj na celosvetovej úrovni.)

Aktivita 3

LISTY PRE ĎALŠIU GENERÁCIU

Typ aktivity: záverečná aktivita

Ciel': zhodnotiť celú vzdelávaciu aktivitu, jednotlivé úlohy a aktivity, v ktorých žiaci/-čky participovali

Pomôcky: pre každú dvojicu 1 čistý papier (formát A4)

Praktické informácie: miestnosť vybavená stolmi a stoličkami, aby mali žiaci/-čky kde sedieť a písať

Čas: aktivita 20 min.; záverečná reflexia 15 min.

Postup:

1. Učiteľ/-ka vysvetlí, prečo je dôležitá spätná väzba – zhodnotenie toho, čo sa urobilo a o čom sa diskutovalo v predchádzajúcich úlohách. Potom povie žiakom/-čkam, že ich hodnotenie bude mať formu listu, ktorý je určený pre ďalšiu skupinu žiakov/-čok.
2. Žiaci/-čky vytvoria dvojice. Ak je ich počet v celej skupine nepárny, je lepšie mať skupinu troch, než aby niekto pracoval sám.
3. Učiteľ/-ka môže poskytnúť niekoľko nápadov, ako napísať list a čo môže byť jeho obsahom. Môže napríklad napísať niektoré body na tabuľu (v závislosti od veku žiakov/-čok):
 - ciele aktivity
 - atmosféra
 - činnosti
 - plány žiakov/-čok na využitie vedomostí, schopností a postojov, ktoré rozvíjali
 - problémy, riziká, nebezpečenstvá
 - všeobecné rady pre iných/iné žiakov/-čky
4. Žiaci/-čky vo dvojiciach prediskutujú svoje nápady a napíšu listy pre ďalšiu skupinu žiakov/-čok, aby vedeli, čo od týchto aktivít očakávať.
5. Po uplynutí času si listy v skupine vzájomne povymieňajú. Bolo by vhodné, aby bol každý list prečítaný všetkými žiakmi v triede (pri čítaní by si mali žiaci/-čky robiť poznámky, aby mohli citovať jeden alebo dva zaujímavé body z niektorých listov).
6. Nasleduje diskusia/**záverečná reflexia** s otázkami na dovysvetľovanie, návrhy na činnosť a/alebo zlepšenie opierajúce sa o body napísané na tabuli. Takisto je možné reflektovať citáty z niektorých listov.

Zdroj: <https://pixabay.com/>

Odporúčania a možné ťažkosti

Možno je užitočné pripomenúť žiakom/-čkam, aby si hodnotenie nezamieňali s nejakými komplimentmi, ale aby napísali taký list, ktorý všetci očakávame od kritického, ale podporujúceho priateľa alebo kolegu.

REFERENCIE

Mompoin-Gaillard, P., & Lázár, I. (2015). TASKs for democracy. 60 activities to learn and assess transversal attitudes, skills and knowledge. Pestalozzi series no. 4. Strasbourg: Council of Europe. str. 44 – 46, 53– 54, 287 – 288. Dostupné on-line: http://www.coe.int/t/dg4/education/pestalozzi/Source/Documentation/Pestalozzi4_EN.pdf

Zostavovateľka: Mgr. Zuzana Lichá

Editorka a preklad z anglického do slovenského jazyka: Mgr. Anna Krnáčová

Podklad je výstup v rámci Plánu hlavných úloh Štátneho pedagogického ústavu na rok 2018, úloha pod číslom 2.2.2.5 Erasmus+ Vzdelávanie učiteľov k inklúzii detí cudzincov (číslo projektu 2016-1-CZ01-KA202-024034).

Koordinátorky: PhDr. Denisa Ďuranová, PhDr. Janka Pišová, PhD.